

ثبت‌های حسابداری مرتبط با اوراق خرید دین کالایی

نکات قابل توجه:

- مطابق با بند ۲ ماده ۱ «دستورالعمل انتشار اوراق خرید دین کالایی در بورس کالای ایران و بورس انرژی ایران» مصوب هیات مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار، اوراق خرید دین کالایی، اوراق بهادار بانامی است که به منظور خرید مطالبات مدت‌دار اشخاص حقوقی به استثنای مطالبات ناشی از عقد سلف مطابق ضوابط این دستورالعمل منتشر می‌شود.
- طبق ماده ۲ دستورالعمل مذکور، اوراق خرید دین کالایی، اختصاص به دیون ناشی از معاملات نسبی با سررسید کمتر از یک سال در بورس دارند.
- طبق ماده ۷ دستورالعمل مذکور، پس از بررسی و تایید هیات پذیرش، فروش نسبی با هدف انتشار اوراق خرید دین کالایی توسط ناشر امکان پذیر است و مطابق با ماده ۸ دستورالعمل مذکور، در صورت تایید هیات پذیرش، ناشر و کارگزار وی موظفند فرآیند عرضه کالا را در چارچوب مصوبه هیات پذیرش و طبق دستورالعمل معاملات کالا و اوراق بهادار مبتنی بر کالا در بورس کالای ایران یا دستورالعمل معاملات کالا و اوراق بهادار قابل معامله در بورس انرژی ایران انجام دهند.
- طبق ماده ۹ دستورالعمل مذکور، به منظور فروش نسبی در چارچوب این دستورالعمل، بورس اطلاعیه عرضه را جهت اخذ تضامین از ناشر به عنوان فروشنده کالا و حسب مورد اخذ تضامین از ضامن یا تایید بانک گشایش‌کننده اعتبار اسنادی به اتاق پایاپای ارایه می‌نماید. پس از اخذ تضامین از ناشر به عنوان فروشنده کالا و اخذ تضامین لازم از ضامن یا تایید بانک گشایش‌کننده اعتبار اسنادی و تایید موارد مرتبط با انجام امور تسویه و پایاپای، اتاق پایاپای موافقت خود با انتشار اطلاعیه عرضه را به بورس اعلام می‌نماید.
- طبق بند الف ماده ۱۰ دستورالعمل مذکور، ثبت سفارش خرید کالا توسط متقاضی خرید، در بورس انرژی ایران پس از واریز وجه تضمین در حساب معرفی شده توسط وی و یا تودیع تضامین لازم بر اساس شرایط اعلامی از طرف اتاق پایاپای در اطلاعیه عرضه یا ارائه سند ضمانت به اتاق پایاپای یا فرم تایید عرضه‌کننده مبنی بر وجود اعتبار متقاضی خرید، بر اساس فرمت شرکت به اتاق پایاپای امکان‌پذیر است. حساب مذکور باید به تایید اتاق پایاپای برسد.
- طبق بند ب ماده ۱۰ دستورالعمل مذکور، ثبت سفارش خرید کالا توسط متقاضی خرید، در بورس کالای ایران پس از واریز وجه تضمین در حساب وکالتی وی یا حساب مورد تایید بورس کالا یا تودیع تضامین لازم براساس شرایط اعلامی از طرف اتاق پایاپای در اطلاعیه عرضه یا ارائه فرم تایید عرضه‌کننده مبنی بر وجود اعتبار متقاضی خرید براساس فرمت بورس کالا به بورس امکان‌پذیر است. همچنین ارائه سند ضمانت به اتاق پایاپای براساس فرمت شرکت امکان‌پذیر است. اتاق پایاپای دریافت سند ضمانت را جهت تایید ثبت سفارش به بورس کالای ایران اعلام می‌نماید.
- طبق ماده ۱۱ دستورالعمل مذکور، خریداران کالا براساس اطلاعیه عرضه، به یکی از سه روش، خرید با ضمانت ضامن یا خرید با استفاده از اعتبار اسنادی یا خرید با استفاده از تودیع تضامین نزد اتاق پایاپای می‌توانند اقدام به انجام امور تسویه نمایند. در تسویه قرارداد نسبی حسب مورد خریدار مکلف است ظرف مهلت تسویه، اقدامات زیر را انجام دهد:
الف- اعتبار اسنادی را بر اساس شرایط اعلامی از طرف فروشنده کالا در اطلاعیه عرضه، گشایش نماید و به کارگزار خود جهت اعلام به فروشنده از طریق کارگزار وی اطلاع دهد و سند تسویه اعتباری را مطابق فرمت شرکت به اتاق پایاپای ارائه دهد.

- ب- سند ضمانت را بر اساس شرایط اعلامی از طرف فروشنده کالا در اطلاعیه عرضه از طریق کارگزار خود نزد اتاق پایاپای تودیع نماید.
- پ- تضامین لازم را بر اساس شرایط اعلامی از طرف اتاق پایاپای در اطلاعیه عرضه از طریق کارگزار خود نزد اتاق پایاپای تودیع نماید.
- پس از انجام معاملات نسبه و تحویل کالا، انتشار و عرضه اوراق خرید دین کالایی با رعایت ترتیبات موضوع ماده ۱۳ دستورالعمل مذکور، صورت می‌پذیرد و طبق تبصره ۲ ماده ۱۳ دستورالعمل، انتشار اوراق خرید دین کالایی، قبل از انجام معامله نسبه و تحویل کالای موضوع انتشار آن، مجاز نمی‌باشد.
 - طبق ماده ۱۴ دستورالعمل مذکور، مراحل انجام معاملات ثانویه اوراق خرید دین کالایی به روش حراج پیوسته و مطابق با مقررات بورس مربوطه است.
 - طبق ماده ۲۲ دستورالعمل مذکور، تسویه نهایی اوراق خرید دین کالایی در سررسید اوراق به شرح ذیل می‌باشد:
 بند ۱- در اوراق خرید دین کالایی با استفاده از روش ضمانت ضامن و روش خرید با استفاده از تودیع تضامین نزد اتاق پایاپای، مدیون مکلف است تا ساعت ۱۲ روز سررسید قرارداد نسبه، بدهی خود را به حساب اتاق پایاپای جهت تسویه اوراق خرید دین کالایی واریز نماید.
 - بند ۲- در اوراق خرید دین کالایی با استفاده از روش ضمانت ضامن، در صورتی که مدیون تعهد خود را ایفا ننماید، اتاق پایاپای تا ساعت ۱۳ همان روز میزان نکول را به اطلاع ضامن خواهد رساند. ضامن موظف است تا ساعت ۱۲ روز کاری بعد مبلغ نکول شده را به حساب اتاق پایاپای واریز نماید. در اوراق خرید دین کالایی با استفاده از روش ضمانت ضامن، در صورت عدم واریز وجه توسط ضامن ظرف مهلت مقرر، اتاق پایاپای اقدام به نقد کردن تضامین دریافتی جهت وصول اصل بدهی و خسارات می‌نماید.
 - بند ۳- در روش خرید با استفاده از تودیع تضامین نزد اتاق پایاپای در صورتی که خریدار تعهد خود را ایفا ننماید، اتاق پایاپای تا ساعت ۱۲ روز سررسید، اقدام به نقد کردن تضامین دریافتی جهت وصول اصل بدهی و خسارات می‌نماید.
 - بند ۴- در اوراق خرید دین کالایی با استفاده از روش اعتبار اسنادی، بانک گشایش‌کننده اعتبار اسنادی مکلف است تا ساعت ۱۲ روز سررسید قرارداد نسبه مبلغ بدهی مدیون را به حساب اتاق پایاپای واریز نماید.
 - بند ۵- اتاق پایاپای مکلف است حداکثر یک روز کاری پس از واریز وجوه، نسبت به تسویه اوراق خرید دین کالایی برای دارندگان اوراق اقدام نماید.
 - عرضه اولیه اوراق خرید دین کالایی و خرید توسط سرمایه‌گذاران با مشارکت در پذیره‌نویسی به قیمتی کمتر از مبلغ اسمی خواهد بود و تسویه نهایی و دریافت وجه نقد به میزان مبلغ اسمی اوراق است.

ثبت‌های حسابداری:

فرض کنید، شرکت آلفا (ناشر) در تاریخ ۱۴۰۰/۰۱/۰۱ موجودی کالای خود را به بهای تمام شده ۸۰ میلیون ریال و قیمت فروش نقدی ۱۰۰ میلیون ریال بوده به صورت نسبه شش ماهه به مبلغ ۱۱۰ میلیون ریال از طریق عرضه در بورس کالا به فروش می‌رساند و اوراق خرید دین کالایی با سررسید شش ماهه را به موجب طلب فوق‌الذکر و در راستای دستورالعمل انتشار اوراق خرید دین کالایی در بورس کالای ایران و بورس انرژی ایران به مبلغ اسمی ۱۱۰ میلیون ریال در تاریخ ۱۴۰۰/۰۲/۰۱، به کسر به مبلغ ۱۰۰ میلیون ریال عرضه می‌نماید. (ارزش زمانی پول به منظور محاسبه دقیق ارزش اوراق خرید دین در تاریخ انتشار، صفر در نظر گرفته شده است.) ثبت‌های حسابداری این رویداد در دفاتر ناشر اوراق (فروشنده کالا)، مدیون (خریدار کالا) و دارنده اوراق خرید دین به شرح زیر ارائه می‌گردد. در این ثبت‌ها کارمزد معاملات در نظر گرفته نشده است. همچنین فرض شده خرید کالا توسط خریدار به روش ضمانت ضامن بوده و تاریخ گزارشگری ناشر و مدیون و دارنده اوراق ۱۴۰۰/۰۶/۳۱ است.

تاریخ	شرح	دفاتر ناشر اوراق (فروشنده کالا)	دفاتر مدیون (خریدار کالا)	دفاتر دارنده اوراق
۱۴۰۰/۰۱/۰۱	پرداخت تضامین توسط فروشنده و خریدار کالا	حساب‌های دریافتی - وجه تضمین ۱۰۰	حساب‌های دریافتی - وجه تضمین ۲۱۰	-
		بانک ۱۰۰	بانک ۱۰	-
۱۴۰۰/۰۱/۱۰	فروش نسبه کالا	حساب‌های دریافتی ۱۱۰	موجودی کالا ۱۰۰	-
		بهای تمام شده کالای فروش رفته ۸۰	هزینه مالی انتقالی ۱۰	-
		فروش ^۲ ۱۰۰	حساب‌های پرداختی ۱۱۰	-
		موجودی کالا ۸۰	حساب انتظامی - تضمین ۱۰۰	-
		درآمد مالی انتقالی ۱۰	طرف حساب انتظامی - تضمین ۱۰۰	-
۱۴۰۰/۰۱/۱۰	استرداد تضامین به فروشنده کالا ^۱	بانک ۱۰۰	-	-
		حساب‌های دریافتی - وجه تضمین ۱۰۰	-	-

^۱ طبق ماده ۹ دستورالعمل، فروشنده تضمین نقدی خود بابت فروش نسبه به میزان ارزش پایه کالا (۱۰۰ میلیون ریال) را به اتاق پایاپای ارائه می‌نماید و پس از تحویل کالا به خریدار و انجام تعهدات در این خصوص، تضمین مربوطه به فروشنده عودت داده می‌شود.

^۲ طبق ماده ۱۰ دستورالعمل، خریدار کالا تضمین نقدی خود معادل ۱۰ درصد ارزش قیمت پایه کالا را در حساب وکالتی خود واریز می‌نماید.

^۳ مالیات بر ارزش افزوده معامله کالا، صفر در نظر گرفته شده است.

	۱۱۰	سرمایه گذاری در اوراق خرید دین کالایی			بانک				
	۱۰۰	بانک	-		درآمد مالی انتقالی	۱۰۰			انتشار اوراق خرید دین ^۴
	۱۰	صرف اوراق خرید دین کالایی			حساب‌های دریافتی ^۵		۱۱۰		۱۴۰۰/۰۲/۰۱
	۸	صرف اوراق خرید دین کالایی		۸	هزینه مالی			-	ثبت درآمد و هزینه مالی تحقق یافته در تاریخ گزارشگری ^۶
	۸	سود ناشی از سرمایه‌گذاری در اوراق خرید دین کالایی	۸		هزینه مالی انتقالی				۱۴۰۰/۰۶/۳۱
	۱۱۰	بانک		۱۱۰	حساب‌های پرداختی				تسویه اوراق خرید دین کالایی و ثبت درآمد و هزینه مالی تحقق یافته
			۱۰۰		بانک				
	۱۱۰	سرمایه‌گذاری در اوراق خرید دین کالایی	۱۰		حساب‌های دریافتی - وجه تضمین				
				۲	هزینه مالی				
	۲	صرف اوراق خرید دین کالایی	۲		هزینه مالی انتقالی				
				۱۰۰	طرف حساب انتظامی - تضمین				
	۲	سود ناشی از سرمایه‌گذاری در اوراق خرید دین کالایی	۱۰۰		حساب انتظامی - تضمین				۱۴۰۰/۰۷/۳۰

^۴ کارمزد انتشار اوراق، صفر در نظر گرفته شده است.

^۵ طبق ماده ۲۲ دستورالعمل، مدیون متعهد تسویه اوراق خرید دین کالایی است و ناشر در این خصوص تعهدی ندارد. لذا، در زمان انتشار اوراق خرید دین، بدهی بابت اوراق خرید دین و کسر اوراق شناسایی نمی‌شود و از آنجایی که مدیون متعهد تسویه اوراق خرید دین است بنابراین ناشر دیگر طلبی از مدیون ندارد و حساب‌های دریافتی در این خصوص و درآمد مالی آن نیز حذف می‌گردند. لازم به ذکر است در صورتی که مبلغ دریافتی بابت انتشار اوراق متفاوت از مانده حساب‌های دریافتی از مدیون بابت فروش کالا باشد، سود یا زیان که از نوع درآمد یا هزینه‌های مالی است، شناسایی می‌شود.

^۶ از آنجاییکه مدت اوراق ۶ ماه است و در تاریخ گزارشگری، درآمدها و هزینه‌های مالی تحقق یافته است، بنابراین به میزان ۵ ماه، درآمدها و هزینه‌های مالی شناسایی می‌شود.